

رابطه سبک اسناد و منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

Archive of SID

دکتر مرجان جعفری روشن*

مهرناز اعتماد**

چکیده

تاریخچه شکست‌های تحصیلی دانش‌آموزان نقش سبک اسناد و منبع کنترل را به عنوان یکی از عمده‌ترین عوامل مؤثر به روشنی نشان می‌دهد. بر این اساس پژوهش حاضر به بررسی رابطه سبک اسناد و منبع کنترل بر پیشرفت تحصیلی پرداخت. به منظور اجرای پژوهش نمونه‌ای باحجم ۴۶۷ نفر از دانش‌آموزان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی مرحله‌ای، از پنج منطقه (شمال، جنوب، شرق، غرب، مرکز) آموزش و پرورش شهر تهران انتخاب شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه سبک اسناد کودکان (۱۹۸۴) و پرسشنامه منبع کنترل ناویکی - استریکلند کودکان (۱۹۷۳) و برای سنجش پیشرفت تحصیلی از معدل دانش‌آموزان بهره گرفته شد. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از روش آماری رگرسیون لجستیک مورد تجزیه تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد سبک اسناد قادریه پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی است. از طرف دیگر، منبع کنترل درونی نیز می‌تواند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کند. با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان با سبک اسناد و منبع کنترل مناسب از شکست‌های مکرر دانش‌آموزان جلوگیری به عمل آورد.

واژه‌های کلیدی: سبک اسناد، منبع کنترل، پیشرفت تحصیلی و دانش‌آموز.

www.SID.ir

* استادیار گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

** کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی

email: mehrnaz_ Etemad@ yahoo.com

تعلیم و تربیت جزء جدایی ناپذیر زندگی هر انسانی است، به نحوی که متخصصان نقش آن را در رشد و توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، حائز اهمیت می‌دانند و از آن به عنوان ابزاری یاد کرده‌اند. از آن جا که ارتقاء کیفیت سطح زندگی با آینده فرد پیوند خورده است بنابراین، یکی از مهمترین اهداف آموزش و پرورش این است که تمام افرادی که وارد یک دوره تحصیلی می‌شوند موفق به گذراندن آن دوره گردند تا نظام آموزشی بتواند با هزینه کم دانش آموزان بسیاری را تحت تعلیم قرار دهد. امروزه، پژوهشگران آموزش و پرورش سعی بر این دارند تا تمامی عوامل تاثیر پذیر و تاثیر گذار، بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را مورد بررسی قرار دهند، تا از عدم موفقیت نظام های آموزشی که به صورت افت تحصیلی (مردودی و ترک تحصیل) بروز می کند جلوگیری به عمل آورند. اما از آن جایی که هر ساله بسیاری از دانش آموزان بدون علت فیزیولوژیکی و ناتوانی ذهنی دارای افت تحصیلی هستند، این سوال مطرح می شود چه عواملی موثر و زمینه ساز افت تحصیلی هستند؟ افت تحصیلی معلول یک علت نیست، بلکه علل و عوامل مختلفی می‌توانند باعث افت تحصیلی گردند که از آن میان می‌توان به عوامل خانوادگی، فردی، اقتصادی، اجتماعی، فیزیولوژیکی و ... اشاره کرد. افت تحصیلی زمانی بروز می‌کند که فاصله قابل توجهی بین توان و استعداد بالقوه و توان بالفعل فرد در فعالیتهای درسی و پیشرفت تحصیلی وجود داشته باشد. رویکردهای جدید انگیزشی بر نقش تفاوت های فردی، باورهای فرد و علت هایی که برای تبیین نحوه عملکردها و نتایج رفتار خود بر می شمارند تاکید می کنند. منبع کنترل^۱ مفهومی است که توسط راتر (۱۹۶۶) مطرح شد. راتر نیز مانند اسکینر^۲ و بندورا^۳ اعتقاد دارد که بیشتر رفتارها آموختنی است. راتر برای تبیین رفتار، به بیرون و درون ارگانیزم توجه دارد؛ یعنی هم به تقویت های بیرونی و هم به فرایندهای شناختی درونی. اگرچه تمرکز او بر رویدادهای ذهنی است، وی نقش عوامل بیرونی را دست کم نمی گیرد. تقویت کننده های بیرونی به رفتار افراد جهت می بخشد، زیرا آنها را برانگیخته می کند تا برای به دست آوردن حداکثر تقویت مثبت و اجتناب از تنبیه، کوشش کنند. از این رو در نظریه راتر دو روند جداگانه ولی مهم در پژوهش شخصیت، یعنی نظریه های تقویت و نظریه های شناختی در هم ادغام می شوند (راتر، ۱۹۸۲؛ نقل از کریمی ۱۳۷۵، ص ۱۹۹-۱۹۸).

در نظریه راتر، چنین فرض شده که افراد از لحاظ اعتقاد به منبع کنترل به دودسته تقسیم می شوند (۱) گروهی که موفقیت های و شکست های خود را به شخص خود (مثلا، توانایی یا کوشش شخصی) نسبت می دهند، افراد دارای منبع کنترل درونی و (۲) گروهی که موفقیت ها و شکست های خود را به عوامل محیطی بیرون از خود (مثلا، سطح دشواری تکلیف یا بخت اقبال) نسبت می دهند که افراد دارای کنترل بیرونی نامیده می شوند (سیف، ۱۳۸۶).

از آن جایی که منبع کنترل به عنوان عامل مؤثری در هدایت رفتار پذیرفته شده است، مطالعات انجام شده این دیدگاه را تأیید کرده است. هرش و استریکلند^۴ (۱۹۶۷) نشان دادند، افرادی که کنترل درونی دارند، در آزمون های

کلاسی بسیار فعال، جستجوگر و دارای تمایل به پیشرفت، قدرتمند و مستقل هستند. فانی و ویدلر^۱ (۱۹۷۰)، عملکرد دانش آموزان مدرسه، با منبع کنترل درونی - بیرونی بالا را تحت شرایط خود تقویتی مورد اندازه گیری قرار دادند و دریافتند افراد با منبع کنترل بیرونی، کنترل را در دست دیگران می دانند و افراد با منبع کنترل^۲ را در دست خود می دانند. جو^۳ (۱۹۷۱) مطرح کرد افراد بیرونی در مقایسه با درونی ها از اضطراب، پر خاشاگری، جزئی گرایی و سوءظن بیشتر و اطمینان و جرأت و بصیرت کمتری برخوردارند. کرامپ^۴ هیکسون و لیمن^۵ (۱۹۸۵) ارتباط بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی و مفهوم خود را بررسی کردند، نتایج پژوهش آنها که از ۵۶ مرد و ۱۰۷ زن، بین ۱۹ تا ۳۱ ساله به دست آمده است، نشان می دهد پیشرفت تحصیلی بالاتر، نزد افراد دارای کنترل بیرونی است؛ و نتیجه فرعی این مطلب بیانگر آن است که، اختلافات، تحت تاثیر سن و جنسیت است، و افراد مسن تر، تمایل به کنترل بیرونی دارند (منعم، ۱۳۸۳).

میشل^۶ (۱۹۸۶) خاطر نشان می سازد، افرادی که دارای منبع کنترل درونی هستند، احساس می کنند که حوادث زندگی، را در اختیار دارند. بنابراین، در مواجهه با آن حوادث، از موضع بهتری برخوردارند و بهتر می توانند با آن حوادث مقابله کنند. در صورتی که افراد دارای منبع کنترل بیرونی، در مراجعه با حوادث زندگی به صورت منفعل عمل می کنند و احساس می کنند که کنترلی بر روند حوادث ندارند (هاشمی نصره آباد، ۱۳۷۳، ص ۳۹).

کای دای^۷ (۱۹۹۹) در پژوهشی منبع کنترل را عامل تمایز دانش آموزان موفق و ناموفق می دانند. در این پژوهش دانش آموزان موفق منبع کنترل درونی و دانش آموزان ناموفق منبع کنترل بیرونی داشتند.

ریسو، نیکس، و هام^۸ (۲۰۰۳)، در مطالعه ای نشان دادند اگر فرد احساس کند قدرت تصمیم گیری ندارد یا امور از کنترل او خارج است، انگیزه اش را برای تلاش از دست می دهد. همچنین، افراد در مواجهه با حوادث و پدیده های زندگی علت های متفاوتی را بر می گزینند که این انتخاب می تواند بر عملکردهای آینده آنها در موقعیت های تحصیلی، شغلی و اجتماعی تاثیر بگذارد. بنا به نظریه اسناد^۹ چگونگی ادراک فرد از علت های موفقیت و شکست خودش از تعیین کننده های اصلی انگیزش او به حساب می آید. فرض این نظریه آن است که ما انسانها تلاش می کنیم تا به کمک دلایلی که برای رفتارهای خودمان و دیگران می یابیم آن رفتارها را درک کنیم (سیف، ۱۳۸۶).

قدیمی ترین فرمول بندی نظریه اسناد در کارهای هایدلر^{۱۰} (۱۹۵۸) که به پدر نظریه اسناد معروف است، مشاهده می شود، به نظر او مردم می کوشند رفتار دیگران را بفهمند تا دنیا را قابل پیش بینی تر کنند. صاحب نظرانی چون جونز و دیویس^{۱۱} (۱۹۶۵)، کلی^{۱۲} (۱۹۶۷)، شیور^{۱۳} (۱۹۷۵) در زمینه اسناد، نظرات قابل استنادی را ارائه دادند. در یک طبقه بندی سه بعدی، واینر فرض کرد که اسنادهای مربوط به شکست و موفقیت را توصیف کرده است. طبق نظر

1. Faneli & Viddler
2. Joe
3. Cramp & Hickson & Laman
4. Michel
5. Kay. Day
6. Reev & Nix & Hamm
7. attribution theory
9. Heider
9. Davis
10. kelley
11. Shaver

واینر^۱، مردم می توانند بازده های رفتاری را، به عواملی که (۱) درونی (شخصی) یا بیرونی (موقعیتی)، (۲) پایدار یا ناپایدار (۳) قابل کنترل یا غیر قابل کنترل اسناد بدهند. اسنادهایی که به پیامدها مربوط می شود به همان اندازه اهمیت دارند که خود پیامدها (کریمی، ۱۳۸۷).

پژوهشها بیانگر این نکته است که اسناد و عملکرد تحصیلی دارای ارتباط معنا داری هستند. کاوینگتون و بیری^۲ (۱۹۷۶؛ کاوینگتون و املیچ^۳، ۱۹۷۹؛ میلر^۴، ۱۹۷۶؛ ورتمن^۵، کوزتانزو و ویت^۶، ۱۹۷۳)، مطرح کردند، دانشجویان با اسناد دادن موفقیت به عوامل درونی در واقع می خواهند احساس ارزش شخصی خود را افزایش دهند و با اسناد دادن شکست به عوامل بیرونی از پیامدهای مخرب عزت نفس اجتناب کنند. الیوت و دوک^۷ (۱۹۸۸)، در یافتند دو واکنش متفاوت نسبت به شکست وجود دارد، گروهی از دانش آموزان شکست ها را به توانایی کم اسناد داده و از خود عواطف منفی نشان می دهند و به تبع آن عملکرد آنها رو به زوال می رود، برعکس، دانش آموزان تسلط محور، پاسخهایشان بر شکست متمرکز نیست، عواطف مثبت یا عملکردهای بهتر را، حفظ می کنند یا افزایش می دهند. محمودی (۱۳۷۸)، در نمونه ای که شامل ۲۰۰ دانش آموز دختر بود، نشان داد اسناد دانش آموزان دختر موفق در مقایسه با دانش آموزان دختر ناموفق برای رویدادهای مثبت درونی تر، پایدار تر و کلی تر است. صفری (۱۳۸۰) دریافت اسناد دانش آموزان ناموفق در مقایسه با دانش آموزان موفق در موقعیت های منفی پایدار و کلی است (نقل از حقیقت، ۱۳۸۵).

ویلیامز^۸ (۱۹۹۵) دریافت بین سبک اسناد و پیشرفت تحصیلی در بین اسپانیولی زبانها رابطه وجود ندارد. زارعی (۱۳۸۰) در پژوهشی با عنوان رابطه بین سبک های اسنادی و انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال دوم ریاضی دبیرستان با نمونه ۱۷۰ دختر و ۲۱۰ پسر دریافت بین سبک اسناد و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد.

جانسون^۹ (۱۹۹۴) تاثیر سبک اسناد و منبع کنترل در پیشرفت تحصیلی را مورد بررسی قرار داد و دریافت سبک اسناد می تواند افراد موفق را از ناموفق متمایز سازد. افراد موفق در رویدادهای مثبت دارای اسناد درونی، پایدار و کلی هستند و افراد ناموفق در رویدادهای منفی اسناد کلی دارند. از سوی دیگر، منبع کنترل و سبک اسناد با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارند. به این معنا که افرادی که منبع کنترل درونی دارند در رویدادهای مثبت نیز اسناد درونی دارند. شرر^{۱۰} (۱۹۸۹) در پژوهش خود دریافت دانش آموزانی که پیشرفت تحصیلی دارند، دارای اسناد درونی، پایدار و کلی هستند.

جانسون (۲۰۰۷) در پژوهشی دریافت بین سطح انگیزش، سبک اسناد و منبع کنترل رابطه معنادار وجود دارد.

1. Weiner.
2. Cavington & Beery
3. Omelich
4. Miller
5. Worthman
6. Costanzo & Witt
7. Elliot & Dweck
8. Williams
9. Johnson
10. Sherer

باتوجه به این که یکی از مشکلات معلمان وجود دانش آموزان دارای خود پنداره پایین است، شکل گیری این خود پنداره ضعیف، از شکست های پیاپی آنان در یادگیری، ناشی شده است. این دانش آموزان، شکست را به نبود توانایی اسناد می دهند و همواره انتظار شکست دارند، علاوه بر آن گروهی از دانش آموزان موفقیت ها و شکست های خود را به عوامل محیط بیرون از خود نسبت می دهند که این باورها می تواند بر عملکرد آینده آنها تاثیر بگذارد، هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی سبک های اسناد و منبع کنترل دانش آموزان موفق و ناموفق دوره راهنمایی بود پژوهش حاضر قصد دارد به سوالهای زیر پاسخ دهد: ۱) سبک اسناد تا چه حد، بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر تاثیر دارد؟ ۲) منبع کنترل تا چه حد، بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد؟

روش

در این پژوهش جامعه آماری شامل تمامی دانش آموزان دختر دوره راهنمایی شهر تهران بود که در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ مشغول به تحصیل بودند. طبق آمار آموزش و پرورش، تعداد آنها ۱۴۱۵۱۳ نفر اعلام شده است. نمونه این پژوهش، شامل ۴۶۷ دانش آموز دختر بود. از بین سه پایه تحصیلی، به طور تصادفی، پایه دوم انتخاب شد. سپس، با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای از شمال- جنوب- غرب- شرق و مرکز پنج منطقه و از هر منطقه پنج مدرسه انتخاب و براساس معدل ترم اول دانش آموزان تعداد ۱۲۷ نفر، به عنوان گروه موفق و ۱۲۷ نفر، به عنوان گروه ناموفق انتخاب شدند. مطالعه این پژوهش از نوع پس- رویدادی بود. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه سبک اسناد کودکان^۱ (CASQ)، منبع کنترل ناویکی و استریکلند،^۲ (CNIES) و معدل تحصیلی دانش آموزان بود. پرسشنامه سبک اسناد، که توسط پیتسون و سلیگمن (۱۹۸۴) تدوین شده است، موقعیتهای مثبت و منفی را که ترسیم کننده رویدادهای خوشایند و ناخوشایند است، در بر می گیرد. هر موقعیت شامل سه بعد اسنادی درونی- پایدار- کلی محسوب می شود و شش (۶) سوال برای هر بعد در نظر گرفته شده است. این پرسشنامه در ایران توسط هیبت الهی (۱۳۷۳) و صفری (۱۳۸۰) اعتباریابی شد. پرسشنامه منبع کنترل برای سنجش انتظارات افراد درباره منبع کنترل، توسط ناویکی و استریکلند (۱۹۷۳) تدوین شده است که دارای چهار سوال بسته پاسخ با گزینه های «آری» یا «خیر» است. این پرسشنامه در ایران توسط برومند نسب (۱۳۷۳) و عسگری (۱۳۷۵) اعتباریابی شد. شیوه اجرادر پژوهش حاضر به این صورت بود که به منظور جمع آوری اطلاعات از مناطق ۱۵-۶-۵-۲-۱، آموزش و پرورش شهر تهران، دانش آموزان دوم راهنمایی انتخاب شد، سپس با اخذ معرفی نامه از دانشگاه هماهنگی های لازم با مسئولین مرتبط و مدیران مدارس انجام پذیرفت و در هر مدرسه تعداد ۹۵ دانش آموز به طور تصادفی در اختیار پژوهشگر قرار گرفت. ابتدا در مورد پژوهش و اهمیت آن ودقت در پاسخگویی، توضیحاتی داده شد. پس از جمع آوری اطلاعات برای تحلیل داده ها از روش های مختلف آمار توصیفی و روش رگرسیون لجستیک استفاده به عمل آمد.

در جدول یک معدل افراد گروه نمونه به منظور نمایش شاخصهای توصیفی آنان آمده است.

Archive of SID

جدول ۱- معدل افراد نمونه

شاخصهای توصیفی			
میانگین	انحراف استاندارد	حداقل معدل	حداکثر معدل
۱۶/۸۵۳۲	۲/۴۳۳۰	۱۲	۲۰

با توجه به جدول فوق، حداقل معدل دانش‌آموزان ۱۲ و حداکثر آن ۲۰ و همچنین، میانگین آنها ۱۶/۸۵ با انحراف استاندارد ۲/۴۳ است.

در جدول ۲ میانگین، انحراف استاندارد و حداقل و حداکثر نمره دانش‌آموزان در مقیاس‌های سبک اسناد آمده است.

جدول ۲- شاخصهای توصیفی مقیاسهای سبک اسناد

شاخص‌های توصیفی					
درونی مثبت	پایداری مثبت	کلی مثبت	درونی منفی	پایداری منفی	کلی منفی
۳/۲۸	۳/۵۶	۳/۱۶	۳/۰۵	۱/۵۰	۱/۴۹
میانگین					
۱/۲۱۳	۱/۴۱۰	۱/۲۷۹	۱/۴۱۷	۱/۱۸۴	۱/۲۱۳
انحراف استاندارد					

با توجه به جدول فوق، بیشترین میانگین و انحراف استاندارد در موقعیت مثبت را مقیاس پایداری و در موقعیت منفی مقیاس درونی به خود اختصاص داده بود.

در جدول ۳ میانگین، انحراف استاندارد و حداقل و حداکثر نمره منبع کنترل در مقیاس ناویکی و استریکلند آمده است.

جدول ۳- شاخصهای آماری منبع کنترل

شاخصهای توصیفی			
میانگین	انحراف استاندارد	حداقل نمره	حداکثر نمره
۱۴/۸۹	۴/۴۷۷	۳	۲۷

www.SID.ir

با توجه به جدول فوق، منبع کنترل در مقیاس ناویکی و استریکلند، حداقل ۳ و حداکثر ۲۷ بود. در جدول ۴ توزیع فراوانی دانش‌آموزان در منبع کنترل گزارش شده است.

جدول ۴- توزیع فراوانی دانش‌آموزان در منبع کنترل

منبع کنترل	فراوانی	درصد
درونی	۱۱۹	۲۵/۵
متوسط	۲۴۱	۵۱/۶
بیرونی	۱۰۷	۲۲/۹
کل	۲۶۷	۱۰۰

Archive of SID

با توجه به جدول فوق طبقه‌بندی دانش‌آموزان در منبع کنترل نشان داد ۲۵/۵ درصد منبع کنترل درونی، ۲۲/۹ درصد منبع کنترل بیرونی و ۵۱/۶ درصد دانش‌آموزان منبع کنترل متوسط (نه کاملاً منبع درونی کنترل و نه کاملاً منبع بیرونی کنترل) داشتند.

برای بررسی تاثیر سبک اسناد بر پیشرفت تحصیلی از رگرسیون لجستیک به روش گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵- آزمون χ^2 برای معنادار بودن مدل (تست آمیناس برای ضرایب مدل)

مرحله	خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
مرحله	۵/۶۳۳	۱	۰/۰۱۸
بلوک	۱۰۱/۱۶۵	۵	۰/۰۰۰۱
مدل	۱۰۱/۱۶۵	۵	۰/۰۰۰۱

$$(۰/۰۵, p < ۱, df = ۵/۶۳۳ \chi^2 =)$$

نتایج حاصل نشان می‌دهد بین سبک اسناد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد و این مدل با داده‌ها برازش دارد.

در جدول ۶ ضریب تعیین سبک اسناد و موفقیت تحصیلی آمده است.

جدول ۶- ضریب تعیین سبک اسناد و موفقیت تحصیلی

مرحله	درست نمایی ۲- لگاریتم	مجذور کوکس و سنلر	مجذور لاگلر کرکر
۶	۲۴۸/۱۸۱	۰/۳۳۱	۰/۴۴۱

با توجه به جدول فوق ضریب تعیین سبک اسناد و موفقیت تحصیلی ۰/۳۳۱ یعنی ۳۳/۱ درصد از پیشرفت تحصیلی با سبک اسناد تبیین می‌شود.

در جدول ۷ آزمون هاسمر و لمشو^۱ آمده است.

جدول ۷- آزمون هاسمر و لمشو

مرحله	χ^2	درجه آزادی	سطح معناداری
۶	۸/۶۳۷	۸	۰/۰۳۷۴

www.SID.ir

با توجه به جدول فوق، آزمون هاسمر و لشمو معنا دار بود. به عبارت دیگر:

$$(x^2=1/637, df=8, p<0/005)$$

این مطلب حاکی از آن است که طبقه‌بندی دانش‌آموزان در گروه موفق و ناموفق به وسیله سبک اسناد با مقادیر مشاهده شده تفاوت معنادار داشت.

در جدول ۸ طبقه‌بندی دانش‌آموزان موفق و ناموفق با متغیر سبک اسناد آمده است.

جدول ۸- طبقه‌بندی دانش‌آموزان موفق و ناموفق با متغیر سبک اسناد

مشاهده شده	پیش‌بینی شده	
	معدل	نسبت برتری
	موفق	ناموفق
مرحله ۶ ناموفق	۳۱	۷۵/۴
موفق	۹۷	۷۷/۰
درصد کل پیش‌بینی شده	۷۶/۲	

با توجه به جدول فوق و روش گام به گام وقتی همه مقیاس‌های موقعیت مثبت و مقیاس‌های موقعیت منفی به جز درونی وارد معادله شد، پیش‌بینی درست را از ۵۰ درصد به ۷۶/۲ درصد رساند. در جدول ۹ متغیرهای وارد شده به معادله (ضرایب معادله) گزارش شده است.

جدول ۹- متغیرهای وارد شده به معادله (درجه آزادی=۱)

مرحله ۶	ضریب	خطای استاندارد	آزمون والد	نسبت برتری	سطح معناداری
درونی (موقعیت مثبت)	۰/۳۷۰	۰/۱۳۵	۷/۴۷۹	۱/۴۴۸	۰/۰۰۶
پایداری (موقعیت مثبت)	۰/۳۰۶	۰/۱۲۲	۶/۳۲۷	۱/۳۵۸	۰/۰۱۲
کلی (موقعیت مثبت)	۰/۵۷۵	۰/۱۳۸	۱۷/۳۵۶	۱/۷۷۶	۰/۰۰۰۱
پایداری (موقعیت منفی)	-۰/۵۷۵	۰/۱۵۰	۱۴/۴۵۵	۰/۵۶۶	۰/۰۰۰۱
کلی (موقعیت منفی)	-۰/۳۵۶	۰/۱۵۲	۵/۴۹۳	۰/۷۰۱	۰/۰۱۹
ثابت	-۲/۸۴۷	۰/۸۴۵	۱۱/۳۴۲	۰/۰۵۸	۰/۰۰۱

طبق جدول فوق معادله آن عبارت است از:

کلی $\times 0/576 +$ پایداری $\times 0/306 +$ درونی $\times 0/37 + 2/847 -$ = موفقیت تحصیلی (برتری لگاریتمی)

کلی $\times 0/356 -$ پایداری $\times 0/57 -$

به منظور بررسی تاثیر منبع کنترل بر پیشرفت تحصیلی از رگرسیون لجستیک استفاده شد (به استناد از سایت www.std.ir) آن در جدول ۱۰ آورده شده است.

جدول ۱۰- آزمون χ^2 برای معنادار بودن مدل (درجه آزادی = یک)

مرحله	خی دو	سطح معناداری
مرحله ۱	71/027	0/001
بلوک	71/027	0/001
مدل	71/027	0/001

با توجه به جدول وقتی در مدل منبع کنترل وارد شد، یعنی:

($\chi^2 = 71/027$, $dF = 1$, $P < 0/001$)

بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معنادار بود. این مدل با داده‌ها برازش داشت. در جدول ۱۱ ضرایب تعیین منبع کنترل و موفقیت تحصیلی گزارش شده است.

جدول ۱۱- ضریب تعیین منبع کنترل و موفقیت تحصیلی

مرحله	درست نمایی ۲- لگاریتم	مجذور کوکس و سنلر	مجذور لاگلرکر
۱	281/092	0/244	0/325

با توجه به جدول فوق ضریب تعیین منبع کنترل و موفقیت تحصیلی 0/244 است، یعنی 24/4 درصد از پیشرفت تحصیلی با منبع کنترل تبیین می‌شود.

در جدول ۱۲، آزمون هاسمر و لمشو آمده است.

جدول ۱۲- آزمون هاسمر و لمشو

مرحله	χ^2	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	14/400	8	0/072

بر اساس جدول فوق، آزمون هاسمر و لمشو معنادار نبود ($\chi^2 = 14/400$, $dF = 8$, $P > 0/005$) و این حاکی از آن است که طبقه بندی دانش آموزان در گروه موفق و ناموفق به وسیله منبع کنترل، با مقادیر مشاهده شده تفاوت معنادار نداشت.

جدول ۱۳ طبقه بندی دانش آموزان موفق و ناموفق با متغیر منبع کنترل را نشان می‌دهد.

پیش‌بینی شده

Archive of SID

معدل		نسبت برتری	مشاهده شده
ناموفق	موفق		
۸۹	۳۸	۷۰/۱	مرحله ۱ ناموفق
۳۵	۹۲	۷۲/۴	موفق
		۷۱/۳	درصد کل پیش‌بینی شده

با توجه جدول فوق این مدل پیش‌بینی درست را از ۵۰٪ به ۷۱/۳٪ رساند. جدول ۱۴ متغیرهای وارد شده به معادله را گزارش می‌دهد.

جدول ۱۴- متغیرهای وارد شده به معادله

منبع کنترل	ضریب	خطای استاندارد	آزمون والد	درجه آزادی	نسبت برتری	سطح معناداری
مرحله ۱	-۰/۲۵۷	۰/۰۳۶	۵۲/۱۴۰	۱	۰/۷۷۳	۰/۰۰
ثابت	۳/۶۹۹	۰/۰۵۲۹	۴۸/۸۲۷	۱	۴۰/۳۸۹	۰/۰۰

طبق جدول فوق معادله پیش‌بینی برای طبقه‌بندی دانش‌آموزان موفق و ناموفق به این ترتیب بود که در معادله اگر متغیر X وارد شود معادله پیش‌بینی با وارد کردن مقدار والد، به شرح زیر می‌شود:

$$\text{Vald} = 52/140, \text{df} = 1, p < 0/001$$

منبع کنترل \times ۰/۲۵۷ - ۳/۷ = موفقیت تحصیلی (برتری لگاریتمی)

بحث

یافته های پژوهش نشان داد سبک اسناد با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد. یعنی دانش‌آموزان موفق در موقعیت مثبت، درونی- پایدار و کلی‌تر هستند. نتایج به دست آمده از این پژوهش با دیدگاه (کاوینگتون و بیبری، ۱۹۷۶؛ کاوینگتون و املیچ، ۱۹۷۹؛ میلر، ۱۹۷۶؛ گوستانزو و ویت، ۱۹۷۳)، که مطرح کردند، اسناد دادن موفقیت به عوامل درونی احساس ارزش شخصی را افزایش می‌دهد و اسناد شکست به عوامل بیرونی از پیامد های مخرب عزت نفس جلوگیری می‌کند، هماهنگ است. از سوی دیگر، نتایج این پژوهش با دیدگاه الیوت و دوک (۱۹۸۸)، در مورد این که دو واکنش متفاوت نسبت به شکست وجود دارد، همسویت یعنی، الف) اسناد شکست ها به توانایی کم، بروز عواطف منفی و از بین رفتن عملکرد و ب) عدم تمرکز بر شکست، بروز عواطف مثبت و عملکرد بهتر. از سوی دیگر این پژوهش (SID) (۱۹۸۹)، لافانید جانسون (۱۹۹۴)، جانسون (۲۰۰۷)، حقیقت (۱۳۸۵) و صفری (۱۳۸۰)، همسو است و با نتایج پژوهشهای هیبت اللهی (۱۳۷۳)، محمودی (۱۳۷۸) به جهت درونی تر بودن، اسناد دانش‌آموزان ناموفق در موقعیت منفی نا همسو محسوب می‌شود. همچنین، با نتیجه زارعی (۱۳۸۰)، مبنی بر رابطه معنادار بین

سبک اسناد و پیشرفت تحصیلی متناقض است، این تناقض شاید به دلیل تفاوت سبک اسناد در دختران (با نمونه ۱۷۰ نفر) و پسران (با نمونه ۲۱۰ نفر) ورشته تحصیلی دانش آموزان (دوم ریاضی) باشد، که می توان این عدم هماهنگی را توجیه کرد. از سوی دیگر، نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های ویلیامز (۱۹۹۵)، متناقض است، می توان این ناهماهنگی را به دلیل انتخاب نمونه از یک فرهنگ خاص در نظر گرفت.

یافته های حاصل از این پژوهش نشان داد منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد. یعنی دانش آموزان موفق، منبع کنترل درونی دارند. نتایج به دست آمده از این پژوهش با دیدگاه هرش و استریکلند (۱۹۶۷)، که مطرح کردند، افرادی که کنترل درونی دارند آزمونهای کلاسی بسیار فعال، جستجوگر و دارای تمایل به پیشرفت، قدرتمند و مستقل هستند هماهنگ است. از سوی دیگر، نتایج حاصل از پژوهش حاضر با دیدگاه میشل (۱۹۸۶)، که مطرح کرد افرادی که دارای منبع کنترل درونی هستند، احساس می کنند که حوادث زندگی را در اختیار دارند، هماهنگی دارد. بنابراین، در مواجهه با آن حوادث از موضع بهتری برخوردارند و بهتر می توانند با آن حوادث مقابله کنند، در صورتی که افراد دارای منبع کنترل بیرونی در مواجهه با حوادث زندگی به صورت منفعل عمل می کنند و احساس می کنند که کنترلی بر روند حوادث ندارند؛ از سوی دیگر با نتیجه پژوهش جو (۱۹۷۱) که دریافت افراد دارای منبع بیرونی کنترل در مقایسه با درونی ها از اضطراب، پرخاشگری، جزئی گرایی و سوءظن بیشتر و از اطمینان و جرأت و بصیرت کمتری برخوردارند هماهنگ است، همچنین، با نتایج کای دای (۱۹۹۹) و ریویو، نیکس، هام (۲۰۰۳)، که دریافتند بین منبع کنترل درونی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد، همسو است. افزون بر آن، نتایج پژوهش حاضر با نتیجه پژوهش کرامپ، هیکسون و لیمن (۱۹۸۵) که منبع کنترل با مفهوم خود را در، ۵۶ مرد و ۱۰۷ زن بین سنین ۱۹ تا ۲۹ ساله بررسی قراردادند و دریافتند که افراد دارای منبع بیرونی کنترل، پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند، همسو نیست. نتیجه فرعی این پژوهش بیانگر این مطلب است که اختلافات تحت تأثیر سن و جنسیت است و افراد مسن تر تمایل به کنترل بیرونی دارند.

- حقیقت، سارا، (۱۳۸۵)، تأثیر بازآموزی اسناد بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ناموفق دوره راهنمایی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی.
- زارعی، علیرضا، (۱۳۸۰)، بررسی رابطه بین سبک های اسنادی و انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی در میان دانش آموزان سال دوم رشته ریاضی دبیرستان های دولتی شهر اراک (۸۰-۱۳۷۹). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، دانشگاه روان شناسی و علوم تربیتی تهران.
- سیف، علی اکبر، (۱۳۸۶)، روان شناسی پرورشی نوین، روان شناسی یادگیری و آموزش، (چاپ ششم). تهران: انتشارات دوران.
- کریمی، یوسف، (۱۳۷۵)، روان شناسی شخصیت. تهران: موسسه نقش ویرایش.
- کریمی، یوسف، (۱۳۸۷)، روان شناسی اجتماعی، مفاهیم، نظریه ها و کاربردها، (چاپ نوزدهم). انتشارات ارسباران.
- منعم، سهیلا، (۱۳۸۳)، بررسی موضع کنترل (درونی- بیرونی) و رابطه آن با عزت نفس در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.
- هاشمی نصره آباد، تورج، (۱۳۷۳)، بررسی رابطه موضع کنترل، عزت نفس و حمایت اجتماعی با روش های مقابله ای در دانشجویان تبریز. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس.
- **Johnsan.Nicola m.(2007).***The study and comparision of of motivation, attributional style, locus of control, and career the level indecision between black and white 9th grade suburban studentst, 40,107-152.*
- **Kay Day.s.(1999).***Psychological impact of attributional style and locus of cntrol on college adjustment and acadmic success.*Northern Arizona university, 14,19-35,104,107.
- **Lafaid Johnson,Jr.(1994)***attribution style as a distinguishing factor of entrepreneurial achievement mothivation.*California school of professional psychology los angeles, 27,66-70.
- **Reev.J, Nix.G ,&Hamm,D.(2003).***Testing models of The experiensic of Self-detemination in intrinsic motivation and The conundrum of choice.* Journal of Educational psychology , 95(2).
- **Sherer.Sara.(1989).***Attribution style and academic school performance a study of mothers and their children.*Callifornia school of professional psychology Los Angeles, 80-87.
- **Williams. Elizabeth A(1995).** *The relationship between family environment, attributional style,and academic,Achieec ement among Hispanics, 21,67-69.*